

*Бугера Олександра Григоріївна,
студентка 4 курсу факультету Цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

*Науковий керівник: асистент кафедри цивільного процесу,
Московчук Д. О.*

ЗЛОВЖИВАННЯ ЦИВІЛЬНИМИ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ

Проблема зловживання правом має давню історію. У римському праві проблема зловживання правом обговорювалася під час вирішення конкретних життєвих ситуаційних суперечок, але термін у законодавстві країн став згадуватися лише на початку XVIII століття, а українському законодавстві починаючи з Цивільного процесуального кодексу України. В даний час питання про застосування правових норм про зловживання правом у юридичній літературі є досить актуальним та неоднозначним.

Одним з основних принципів українського цивільного процесуального права є принцип добросовісності. Згідно ст. 44 ЦПК України учасники судового процесу та їхні представники повинні добросовісно користуватися процесуальними правами; зловживання процесуальними правами не допускається [1]. В цій же статті визначено, що суд може визнати зловживанням процесуальними правами дії, що суперечать завданню цивільного судочинства.

Згідно ст. 2 ЦПК України завданням цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави [1].

Немає чіткого переліку способів зловживання процесуальними правами, дане поняття має оціночний характер і не має точного законодавчого закріплення. Згідно наведеної статті ЦПК України стає зрозуміло, що зловживання процесуальним правом – це дії, які суперечать справедливому, неупередженому та своєчасності судового розгляду, а точніше можуть призводити до затягування судового процесу.

Так, Е. Васьковський зазначає, що під зловживанням процесуальними правами слід розуміти недопустиме здійснення певного права, яке протидіє правильному, своєчасному розгляду справи та винесен-

ню по ній рішення судом або призводить до несправедливого результату для іншої сторони.

Н. О. Шебанова зазначає, що зловживання процесуальними правами часто ототожнюється з практикою затягування процесу і розглядається як різновид дій чи поведінки сторони, що перешкоджає судовому розгляду [2].

Зміст заборони зловживання процесуальними правами виявляється в тому, що кожен суб'єкт цивільних прав вільний вільно розпоряджатися своїми правами, але при цьому не повинен навмисне порушувати права та інтереси інших осіб.

Кваліфікуючі ознаки зловживання процесуальними правами у законі не виділено окремо. Проте, з аналізу судової практики та у літературі виділяються загальні ознаки зловживання:

- наявність у особи, яка зловживала відповідного суб'єктивного права;
- недобросовісність здійснення суб'єктивного права.
- особа виходить межі здійснення суб'єктивного права. Цими межами є межі дозволеної поведінки суб'єкта, виходячи які особа порушує законні інтереси іншого суб'єкта права;
- мета поведінки особи, яка зловживала, не відповідає завданню цивільного судочинства;
- дії особи спрямовані на одержання для себе певних переваг на шкоду іншим особам та правосуддю загалом;
- настання несприятливих наслідків інших суб'єктів внаслідок зловживання правом чи загроза їх настання;
- наявність причинно-наслідкового зв'язку між поведінкою особи і несприятливими наслідками.

Дані ознаки свідчать про зловживання особою своїм правом, але для подібної оцінки не обов'язково наявність усіх вище зазначених ознак у сукупності.

Можливість зловживання процесуальними правами пов'язана з тим, що складно виокремити коли відбувається просто здійснення своїй суб'єктивних процесуальних прав, а коли це перетворюється в зловживання і затягування процесу, оскільки всі виконані недобросовісним суб'єктом окремі дії є правомірними.

Попри такі складнощі українське судочинство визначає та протидіє зловживанню процесуальними правами, що проявляється в застоюванні судами заходів протидії зловживанню, наприклад, суд може-

залишити без розгляду або повернути скаргу, заяву, клопотання або зобов'язати позивача внести на депозитний рахунок суду грошову суму для забезпечення можливого відшкодування майбутніх витрат відповідача на професійну правничу допомогу, якщо позов має ознаки завідомо безпідставного або інші ознаки зловживання правом на позов. Також часто суди застосовують накладення штрафу або постановляють окрему ухвалу про неналежне виконання професійних обов'язків адвокатом або прокурором [3, с. 3-10].

Отже, з вищесказаного можна дійти висновку, що суб'єктивне право учасника судового процесу можливо спотворити недобросовісною поведінкою. Нині вкрай складно визначити та зрозуміти, де закінчується право та починається його зловживання. Поняття зловживання у цивільному процесуальному праві пов'язане з поняттям недобросовісності, і чи є та чи інша конкретна дія добросовісною чи ні, вирішуватиме суд, оскільки на даний момент немає чітких критеріїв та правил для такої оцінки.

Зловживання процесуальними правами виступає чинником, що дестабілізує правосуддя і створює серйозні перешкоди для ефективного вирішення спорів. Зловживання цивільними процесуальними правами, звичайно, потребує ще більш детального дослідження

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний процесуальний кодекс України (зі змінами та доповненнями) № 1618-IV від 18.03.2004 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
2. цивільного процесу» та «зловживання цивільними процесуальними правами»: співвідношення понять. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 9. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/09/4.pdf>
3. Голубева Н. Ю. Пути противодействия злоупотреблению гражданскими процессуальными правами: постановка проблемы. *Зловживання цивільними процесуальними правами: шляхи протидії* : матеріали круглого столу (м. Одеса, 27 листопада 2015 року). Одеса : Фенікс, 2015. С. 3-10.